

В. Д. Воднік, кандидат філософських наук, доцент

РОЛЬ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ ЗА УМОВ ЙОГО МОДЕРНІЗАЦІЇ

Правовий прогрес, якого прагне Україна, запроваджуючи в життя ідеї створення громадянського суспільства та демократичної, соціальної, правової держави, може бути реальністю лише за умови, що політична і правова реформи поєднуюватимуться з формуванням правової культури українського суспільства, усіх його соціальних груп. Більш того, без успіху в галузі формування правової культури населення ефективність реформ в Україні буде просто неможливою.

З метою підвищення рівня правової освіти населення, створення належних умов для набуття громадянами правових знань, а також забезпечення їх конституційного права знати свої права і обов'язки було затверджено Національну програму правової освіти населення (далі – Програма). Потребують вирішення на державному рівні питання подальшого розвитку правосвідомості населення, подолання правового нігілізму, задоволення потреб громадян в одержанні знань про право. Це може бути забезпечено насамперед шляхом удосконалення правової освіти населення.

Програма передбачає подальше створення необхідних умов для набуття широкими верствами населення правових знань та навичок у їх застосуванні, забезпечення доступу громадян до джерел правової інформації, а також визначає основні напрями правоосвітньої діяльності та першочергові заходи щодо їх реалізації.

Основними завданнями Програми є: підвищення рівня правового підготування населення, передусім учнівської та студентської молоді, громадян, які перебувають на державній службі, обрані народними депутатами України, депутатами місцевих рад, викладачів правових дисциплін та журналістів, які висвітлюють правову тематику; створення належних умов для набуття громадянами знань про свої права, свободи і обов'язки; широке інформування населення про правову політику держави та законодавство; забезпечення вільного доступу громадян до джерел правової інформації; удосконалення системи правової освіти населення, збереження та розвиток вітчизняних традицій у цій сфері.

Мету Програми передбачається досягти шляхом: утвердження гуманістичних правових ідей, загальнолюдських та національних правових цінностей, високих моральних засад у суспільному житті; визнання правової освіти населення одним із основних чинників формування високої правосвідомості і правової культури окремих громадян та всього суспільства; активної участі

в організації і здійсненні заходів із правової освіти населення органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, навчальних та культурних закладів, наукових установ, міжвідомчих координаційно-методичних рад з правової освіти населення, видавництва та видавничих організацій, засобів масової інформації та поєднання комплексу заходів у сфері правової освіти, що здійснюються цими органами, організаціями, закладами і установами; органічного поєднання правової освіти із загальною середньою, професійно-технічною і вищою освітою; розроблення сучасної методологічної бази для реалізації всіх напрямів і форм правоосвітньої діяльності; надання правової освіти навчальними закладами як державної, так і інших форм власності, на платній або безоплатній основі; поліпшення умов для здійснення творчої, благодійної та іншої суспільно корисної діяльності у сфері правової освіти; залучення громадян до участі в удосконаленні системи правової освіти; сприяння самоосвіті населення з питань права і держави; забезпечення відкритості правової інформації, доступу всіх верств населення до її джерел; систематичного і безперервного поширення серед населення знань про право і державу, у тому числі шляхом оприлюднення в офіційних виданнях, інших засобах масової інформації нормативно-правових актів, видання офіційних збірників актів законодавства та коментарів до них, широкого розповсюдження правової літератури; безпосередньої участі юристів у поширенні правових знань; всебічного міжнародного співробітництва з питань правової освіти.

Реалізація Програми сприятиме: підвищенню рівня правової культури як окремих громадян, так і суспільства в цілому; формуванню у громадян поваги до права, гуманістичних правових ідей, загальнолюдських та національних правових цінностей, а також подоланню правового нігілізму; поліпшенню якості підготування викладачів правових дисциплін та підвищенню ефективності викладання цих дисциплін у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти; підвищенню рівня правової поінформованості населення.

Правова освіта є складовою частиною системи освіти і має на меті формування високого рівня правової культури та правосвідомості особи, її ціннісних орієнтирів та активної позиції як члена громадянського суспільства.

Головну увагу в процесі формування правової культури суспільства потрібно зосередити на формуванні у кожної людини позитивно-правових знань та психологічних механізмів поваги до права в структурі правосвідомості; визначенні теоретичної моделі та концепції формування правової культури особи. В Україні має постійно підвищуватися необхідність активного формування правової культури всіх суб'єктів суспільних відносин, оскільки без них

неможливо втілити в життя поставлену мету – побудову громадянського суспільства. Правова культура громадян є основою, фундаментом нового суспільства в Україні. Адже громадяни – це єдиний чинник, здатний утворювати державу і правопорядок, приводячи в дію Конституцію України і законодавство.

Виховання правової культури передбачає повагу до правової основи державного і громадського життя, до законів та інших правових актів; розуміння ролі права і переконання у необхідності точного додержання його норм і принципів; непримиримості до будь-яких порушень законності.

І. В. Головка, кандидат політичних наук

РОЛЬ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Культура відіграє значно вирішальну роль у становленні ліберальної демократії, ніж це описувалося в літературі останніх двох десятиліть ХХ ст. Схоже, що синдром цінностей довіри, толерантності, добробуту та участі в ухваленні рішень, виявлений параметром виживання/самовираження, є особливо важливим. Зазначимо, що ліберальна демократія характеризується наявністю: розвиненої системи правосуддя, законодавчого захисту приватної власності, середнього класу, сильного громадянського суспільства, відкритого суспільства, загального виборчого права, свободи слова, плюралізму, юридичного закріплення політичних прав і свобод тощо. Ліберальна демократія не досягається простим запровадженням інституційних змін чи через маневрування еліти. Її виживання залежить від цінностей і вірувань пересічних громадян.

На основі традиції М. Вебера Ф. Фукуяма, Л. Харрісон, С. Хантінгтон та Р. Патнам стверджують, що культурні традиції є надзвичайно стійкими та формують сьогодні політичну та економічну поведінку суспільств. На думку Л. Харрісона, роль культури в осмисленні ліберально-демократичних процесів є пріоритетною, причому культурі в ліберально-демократичному суспільстві притаманні базові специфічні параметри.

Тому культура є важливим, якщо не визначальним, чинником розбудови повноцінного ліберально-демократичного суспільства, основою для формування цілісної культурно-національної ідентичності. Так само як демократичні інституції базуються на здоровому громадянському суспільстві, так і громадянське суспільство має попередників і передумови на рівні культури. Особливо актуальним це питання постає в українській перспективі.